

Riport a „pesti gyerekekről”

Zsidó menhelyi gyerekek, akik elparasztosodtak

A falusi nép „pesti”-nek nevezi azokat az apátián és sokszor anyátlan szegény gyermekeket, akiket az állami gyermekmenhely helyez ki vidékre, legtöbbször még csecsemőkorukban. Ezek az apróságok nagyjából parasztcsaládokhoz kerülnek, ahol aztán a többi gyermekkel együtt nevelődnek egész nagykorukig.

Nagy számban lehet közöttük találni zsidó származásúakat is. . . Bizony csak a származásuk az, mert ők maguk egészen beleolvadtak a környezetükbe.

Az asszimiláció örök törvénye érvényesül itt is. Elkeverednek, beleolvadnak a parasztságba; ugyanazok a szokásaik, a viseletük, a gondolkozásmódjuk, az érzéseik, az apró vágyaik. . . Az arckifejezésük? Hát az még nem! . . . Az arcukon még ott világít valami ősi fény, még agyukban lappang az isteni szikra, az évezredek kultúra elfojthatatlan lángja . . . a szemükben még ott bujkál a régi-régi fájdalom, szenvedések árnyéka . . .!

Mindezt a jelt, — vagy bélyeget? — fel lehet fedezni a gyermekekben is, kiknek az anyját, vagy az apját a paraszti környezetből választották. De aztán végleg nyomavesz a zsidónak, az utódok befejezik az áthasonulást.

Nagykátá színmagyar nagyközség Pestmegyében. Szorgalmas, katolikus nép lakja.

Nagyon sok „pesti gyerek” nevelkedett itt fel, akik valamikor zsidónak születtek.

Egyik-másikat ismerem, gyermekkoromból. Most, hogy lent jártam látogatóban, elnéztem egy pár ilyen házhoz.

Misa, a szóra hajló ...

Vasárnap délután van, az utcákon glancos-csizmás legények, vasalt rokolyájú lányok sétálnak, az öregebbje bent üldögél a házban, a kemence mellett. Pipáznak, politizálnak az emberek, a fekete ruhás-kendős asszonyaik meg hallgatják, nagyfigyelmesen.

Így találtam a Grexa Mihályékat is, derűs vasárnapi hangulatban...

közöttük, ebben a kis házban nevelődött fel Schipfer Mihály, aki most 23 éves. Tíz napos szopós volt, hogy odakerült, a négy gyerek mellé ötödiknek. . . és nem érezte hiányát apának, anyának soha. Csak olyan szeretettel gondozták őt is. akárcsak a többi. Dicséri is a két öreg a Misa gyereket, agyba-főbe:

— Nincsen párja ennek a faluba se!

— Jóraivaló, dógos gyerek vót a világeletihé. . .

— Meg millen szép, derék, piros, akár a rózsza. . . — mondja az öregasszony lelkesülten.

— Hál kend, írül szól, apjuk?

— Nono, szórahajló a gyerök, demegám a virtus se hibádzik belüle.

A Misa szomszédol valahol, egy janyós háznál.

— Mert hát igen-igen forgolódik a fehércselédek körül í

De üzennek érte; már jön is a Misa; szélesvállú, jól megtermett, pirospozsgás arcú legény. Tükörfényes a csizmája, a pörge kalapját zavarodottan gyúrja a kemény markába.

Kérdezem a fiút, nem érzi-e, hogy más, mint a többi? Nem érzi-e, hogy nem tartozik közéjük?

— Nem érzek én, uram, semmi ilyen . . . Tudom, hogy Pesten vót az én szülőanyám, osztán úgy kerültem én ide, a Menhely által. . . Ezt is én csak úgy tudtam meg, hogy egy haragosom egyszer a szememre vetette. . . Nem ériztették itten azt énelem, sohase!

— Szereti a nevelőszüleit, úgy-e?

— Hogy szeretem-e őket? Hát hiszen ez az én igazi anyám, ez s az én igazi apám. . .

— Tud-e valamit a zsidó vallásról?

— Bizony, én nem. . . Honnan is tudnék erről? A keresztény valást ismerem, abba nevelődtem én, kérem. . .

Mielőtt elbúcsúszom, még megtudom, hogy bár még eddig nem tért át, de hamarosan megteszi, mert nősülési szándékai vannak. Azt is elárulják, hogy nemrégiben pár hétig az ágyat nyomta, egy bicskaszúrás következtében, amit a kocsmában kapott, ahol „belekeverődött egy veszekedésbe”.

— De ne tessék ám hinni, — mondja Misa — hogy adós maradtam velem!

Dehogy hiszem, dehogy hiszem én azt a Misáról!

Akiknek kóser zsidók a testvérei

— Bató Pálné, született Goldstein Erzsébet! — így mutatkozik be az a jóképű, villogó szemű, kackiás menyecske, akinek a második látogatásom szól.

Ok csak egy éve laknak Katán, az urával. Jászfényszaru községben nevelkedett fel, ott laknak a nevelőszülei, ott ment férjhez, tíz esztendővel ezelőtt. Most 28 éves.

Négy „családja” közül most csak a legkisebb van éppen itthon: vaskos, feketeszemű kis lurkó.

— Hát, mondja csak, lelkem, milyen vallású is maga?

— Én, kérem, katolikus. . . igaz, hogy izraelitának születtem. . . de az én nevelőszüleim, — az Isten is áldja meg őket — az ő hitükben tartottak engem. Amikor férjhez mentem a szomszédunk fiához, akkor vérvényesen át is keresztelkedtem. Itt vannak, kérem, az okmányok. . .

— Az ura hol van most? — kérdezem.

— Elment egy kicsit a körbe. Ráfér egy kis szórakozás. . . mert mostanában hétszám benn dolgozik Pesten, a kőműveseknél. Én meg addig csak itt, a ház körül. . . meg a gyerekekkel bajoskodok. . . mi-egymás.

Azt nem is kell kérdeznem, hogy boldog-e. . . csak meg kell figyelni, ahogy nézi a négy fiát, akik közben már mind összeszaladtak és félkörben, száj tátva vesznek bennünket körül — az anyai büszkeség, az anyai megelégedés nézése ez!

De olyanok is ezek a gyerekek, mint maga az Élet! Erősek, mint a vas; nagy, okos, csillogó szemük értelmes-csudálkozóan villog felém. Nagy báránysüveget, ormóttan, mellükön keresztbekötött nagykendőt hordanak, de magukon viselik a gyerekség minden üdeségét, báját.

— A vérrokonai közül kiket ismer?

— Óh, ismerem ín az igazi anyámat, meg jóba is vagyok vele . . . meg a nénémék. . . ház mesterek a Király-utcába. A bátyám meg pék, az is Pesten. . .

— A testvérei zsidók, úgy-e?

— Hogy zsidók-e? De még milyen kóser zsidók! Nem esznek meg azok nálam egy keltest se! — neveti el magát a menyecske s ahogy szét húzza vérpiros száját, megvillannak egészséges, vakítófehér fogai.

Rudi!

Az a „tisza” szoba, ahová most belépek, egy ablakkal néz a hóval borított utcára. Benn jóságos arcú, idős parasztasszony gubbaszt a kemencepadkán. A lányával súgnak-búgnak. . .

Keresem a Rudit, Eisler Rudolfot, aki mint egyesztendő, apátlan gyerek került ide.

— Jaj, ifiúr, Lőrinc kátán van az ilyenkor!

— Ott lakik a szeretője, — teszi hozzá magyarázólag a menyecske-lány.

— De hiszen még csak 18 éves! Csak nem akar már asszonyt hozni a házhoz?

— Akar az, bizony, hogyne akarna?! Jól megnőtt ember mán az én fiam! Szeretik is a jányok, hogy jobban se köll! Teceene csak látni, minő kackiás bajsza van neki!

— Meg millen huncut a Rudi! — kuncog a menyecske.

— Bizony, jókedvű, daliás legény az, meg első énekes a misén, a templomba. . .

(A múltkorában jelentette az áttérést a katolikus vallásra.) Egyébként zsidó iskolába járt, jól tanult, „kivégezte” mind a hat elemít. Kitűnően számol, ír, olvas. . .

— Nagyon mókás gyerekek, — fűzi tovább a szót a nyanya — megneveteti ez még a félhóttat is. . . kukoricafosztáskor úgy lesik a meséjét, úgy figyelnek a szavazatára, hogy még... Híjába, nem mondhatok én erre a gyerekre semmi rosszat, mindétig gyöngédségesen bánt velem, szegény özvegy asszonnyal. . .

Menőben még utánam kiáltja, meghatott melegen:

— Osztán tessék azt is kiírni, hogy úgy ragaszkodik én a gyerekekhez, jobban tán, mint a sajátomhoz! Nem is engedném el a szemem elül, halálomig!

A „torockói menyasszony”

Igen szemrevaló, jókiállású hajadonnal ülök most szemben. . . bársonyosfeketeszemű, hollóhajú leány, elfogódott mosolygással babrálja a kötője csücskét. Első „ránézetre” látni lehet, hogy ez aztán zsidó lány, még pedig a javából!

Kicsit furcsa-ellentétesen hat így, a tarka „kacó”-ban, virágos, fejrevaló kendőjében.

Húzódzik a beszélgetéstől, csak a szüle, Úrban Istvánné felelget a kérdéseimre. Az aztán annál nagyobb bőbeszédűséggel.

— Egnapos korában maradt itt nálam a Magda, — Altstädter Magda — úgy> szoptattam, kérem, az én kicsimmel, merhogy nekem vót egy ippeg akkorám, mint a Magda. Az anyja, aki a világra hozta,; itthatta, azótátul fogva se láttam. . .

— Jó szorgalmas lány ez kérem, úgy szedi aratáskor a markot, öröm nézni . . . össze is dógozta magának a stafirungot . . . férhő megy a lelkem. . . a testvérem fiával váltottak jegyet! Épp a múlt héten vótunk Magdával az izraelita főúrnál, a megtérés miatt, merhogy hitős; katolikus a legény, a jánynak is annak kell lenni. . .

Csak hallgat a lány a nagy szóáradatban, meg pirul nagy-szemér-

Hiába is tagadnám, igen megtetszett nekem, ahogy ül, fel-felvetve ösztönös-tudatlan kacérsággal hosszú, selymes pillákkal beárnyé kolt szemeit.

— Szeret-e táncolni, Magda?

— Szeretek, ha visznek! — mondja hamiskásan.

Megint közbevág az öregasszony:

— Viszik ám, még kapdossák is! Valahány legény, mind az ő dereka után nyúlkána... node, nem is egy szúrkálás esött meg érte!

Mondaná még a bőbeszédű néne, hogy szolgált is a Magda az „ügyvégy” úréknál, ahol igen-igen meg voltak vele elégedve. .. De én már menőben vagyok, id. Zsemlye Jánosnál akarom még tiszteletemet lenni, az alvégen, azaz, hogy inkább a neveltfiánál, a Rössler Gyulánál.

Az istenes Gyula

Zsemlye gazda özvegy ember, gyereke sincsen más. csak a Gyula, ránéz a vagonka is, 4 hold föld, szőlő, ház. ..

— Rögvest hívom a Gyulát, itt van csak az apósánál, srévizaví, harmadik ház. . .

Azt hiszi, tán valamit hoztam a Gyulának, úgy szalad érte.

Nem kell sokáig várakoznom, már itt is van. Bevezet a szobába, ültet udvariasan.

Értelmes-ravaszkepű, jellegzetes orrú, zömök ember. Jó prémes bekecs, csizmába gyúrt nadrág van rajta. Kérdéseimre megtudom, hogy 33 éves, 7 éve nősült, — ugyanakkor természetesen át is keresztelkedett — 3 „gyereke” van, meg egy jánya, öt elemi osztályt jól elvégzett, szereti a családját, szereti a munkát. . . Itt közbeköhint az öreg; —

Bandagazda ám az én fiam!

A kabátja hajtókáján valami jelvény. „Credo” olvasom le. Ez azt jelenti, hogy tagja a kongregációnak.

— Nagyon hajlok én a hitemhöz, kérem. . . Ha tehetem, ott vagyok minden misén. . .

Arra hogy valaha zsidónak született, nem szívesen emlékezik meg. Úgy látom, mintha röstellené.

Mégis megkér, segíteném hozzá, hogy megtalálja az édesanyját, aki Miskolcra ment ki Amerikába, 20 esztendővel ezelőtt. . .

Meghat kissé, hogy lám, megszólal benne a vér szava, de elmosolyintom magamat, amikor azt mondja:

Merthogy egyidőben elég sűrűn küdőzött hun egy dollárt hun kettőt. . .

Volna még egy csomó hely, ahová el számítottam menni: a Deutsch Miklóshoz, akit 14 éves korában Schwarz Gyulának magukhoz akartak vinni, jó zsidó környezetben mesterségre fogni — és aki gyalog szökött

vissza Szarvasról Nagykátára, beszélhetnék Wohl Tearézzel, most már Pacalos Jánosnéval, aki szintűgy nem tudott újra megmaradni a zsidó környezetben — és most senki sem mondaná a hat gyerekéről, hogy az anvjuk, aki nekik a fánkot suti vasárnaponként — valaha is zsidó volt. . .

Volna még sok hely, ahová elmehetnék, de már esteledik. . . De meg aztán miért is menjek? Nem eleget láttam, hallottam ahhoz, hogy erősen gondolkodóba ejtsem — nemcsak magamat, de az egész magyar zsidóságot?!

Gondolkozzunk csak egy kicsit! Itt van ez a sok száz és száz elgyott zsidó gyerek, fajta a fajtánkból, vér a vérünkből, értékes emberanyag, akik talán sok hasznót, áldást hoznának a zsidóságra, — és rm közömbösen csak elengedjük őket magunktól, tehetetlen bimbó életüket átengedjük?

Hát olyan erősek vagyunk mi most, zsidók ? Olyan szilárdan állunk a viharban, hogy ennyi testvéreletet veszni hagvunk?!

A katolikus parasztság, ahová ezek a zsidó gyerekek többnyire kerülnek, el kell ismernünk, meleg szeretettel, szívébe fogadja őket. De természetes, hogy teljesen átalakítja, átformálja is őket, szokásban, hitben, gondolkozásmódban egyaránt.

És ezekből a fiúkból, lányokból sohasem lehetnek már újra zsidók!

A zsidó Patronázs épp azt a célt szolgálja, hogy ezeket a számunra veszendő gyermekeket átmentse, visszaadja a zsidóságnak.

A magyar zsidóságnak fel kellene ismerni a mentő munkának az égető fontosságát. E nemes cél szolgálatába kellene állítani a zsidó áldozatkésztséget, a zsidó faji öntudatot, hogy ezt a mentést ki lehessen terjeszteni minden egyes elhagyott zsidó lélekre, még idejében, amíg még nem gyökeresednek be teljesen a környezetükbe, amikor örökre elvesznek a zsidóság számára!

Barát Endre.

' 1

Mauthner mag a legjobb!